

I Karolinernes spor

En umulig tur vinters tid, en har tidligere prøvet å gjøre turen, men forgjeves, sa de svenske ekspertene. Men 11 finske fjellskiløpere, blant dem en reportør og en fotograf fra det finske ukebladet Viikkosanomat, gikk på ski fra Norge til Sverige, dro gjennom ødemark og over dauhvite fjellvidder. De fulgte den samme ruten der over 3000 av Armfelts karoliner møtte sin skjebne i snøen og sprengkulda nyttårsnatten 1719. Denne skituren ble arrangert av Tunturilatu r. y. og Viikkosanomat.

I august 1718 dro Armfelt med sin hær på omtrent 10 000 karoliner til Norge for å utføre den oppgave kong Karl XII hadde gitt ham. Armfelt skulle erobre Trondheim, derfra med sine karoliner seile til Skottland for å hjelpe Skottlands daværende konge til tronen i England. På denne måten skulle Sverige—Finnland få tilbake sin stilling som stormakt, hvilken stilling Karl XII gjennom sitt felttog i Russland hadde mistet.

Erobringen av Trondheim mente kong Karl XII ville være en så lett sak å greie at karolinerne bare fikk noen ukers tid på seg til dette. Troppene dro av gårde i sommerutstyr. Man regnet ikke med noe som helst vansker og motganger i samband med felttoget.

Trondheim ble ikke erobret. I stedet var karolinerne svært antastet av de norske, som på alle måter prøvde å forsvare sitt land. Det ble utbetalt skuddpenger på karoliner. Fra først på august og til slutten av 1718 dro Armfelts karoliner over fjellene i Norge. De var like ved Trondheim, men retirerte derfra mot utgangspunktet. Troppene,

som under disse måneders kjempemarsj utsto strider, hunger og kulde, minket med nesten halvparten. Den nyttårsaften da Armfelt spurte Lars Bersvendsen fra Østby i Tydal om mulighetene for å klare seg over til Sverige, var karolinernes antall omtrent 5200 mann. Noen få døgn seinere var det bare 2700 igjen. Tre tusen mann ble kuldens ofre mellom Tydal og Handøl. For mange år framover forsvant alle ville dyr fra disse fjellene på grunn av liklukten.

Seinere historieforskere mener det er rene underet at overhodet en eneste karolin kom fra denne marsjen med livet i behold.

Da karolinerne begynte dødsmarsjen sin hadde de mottatt det siste budet fra sin konge. Kongen var falt foran Fredriksten festning.

Vi var 11 finske skiløpere som spente på oss skiene i Tydal — ni fjellulver og vi to fra ukebladet. Fjellulvene er medlemmer i foreningen Tunturilatu r. y., fanatiske langrennsløpere og fjellvandrere, som bruker hele sin ferie til turer i finsk Lapland. Mange har gått på ski og vandret der i over 10—15 år. Før disse fjellentusiastene blir viet til «fjellulver», må de ha vandret og gått på ski i mange år, hundrevis av kilometer i året, og under sine turer beseiret mange fjelltopper. De er alle dus med hverandre, avpasser marsjfarten sin etter den svakeste i gjengen, greier en langturs vansker i villmark og fjell alene eller som leder. De avskyr all slags turisme og dens bekvemmeligheter, og de er uhyre stolte av sine ødemarkskunnskaper.

Når reiseleder Erik Pihkala planla turen og korresponderte med de svenske og norske turistforeninger, mente disse at en slik tur ville være vanskelig å utføre. Sommers tid kan turen gjøres, men vinters tid kan vanskene bli uovervinnelige.

— Alle som blir med på turen, deltar hvert år bl. a. i Tahkorrennet her i Finnland. Alle klarte også i år disse 70 km på en søndag. Utstyret vårt er det best mulige. Vi har mat og utstyr og er alle helt «selvforsørgende» i alle situasjoner, forklarte Pihkala. Magne Haave i Trondhjems Turistforening og prosten Percy Hallencreutz i Åre ble interessert i saken. Erik Pihkala og Eira Halén fikk et kart med karolinernes rute og den rute de finske skiløperne kunne tenkes ta.

Oppmålt fuglevei på kartet så ikke turen så avskrekkende ut. Den ble bare litt over 60 km. Vi reknet dertil omtrent 20 km i

Fra v.: Saloriutta, Päivärinta, Räsänen, Pöntinen, Pihkala, Ratia, Halén, Suopelto, Sandberg, Gottberg.

Foto: Jenyтин

terrengvansker og beregnet tre dager for selve skituren. Litt over tyve kilometer pr. dag. Det syntes oss ikke så verst.

Seks av dem som var med på denne karolinerturen, var damer, kvinnelige fjellulver, og vi hadde hørt litt av hvert om disse damenes evne å gå på ski! Der var den rolige Maija Suopelto, som taus lo av sine egne tanker, men som i skikonkurranser mang en gang har notert en tid under 19 minutter på 5 km. Der var Maj-Lis Sandberg, Santtu, som vet hvordan paddelen i en kano skal håndteres, gullmedaljør fra mange konkurranser. Til hverdags er hun ansatt hos politiet. Hun har også medaljer fra mang en skikonkurranser. Så var det Brita Saloriutta, sykepleierske fra Stockmanns' varehus, og hun syntes i blant å gå så lett som trukket av en tråd. I det dype og myke sporet i spissen gikk i blant Eeva Ratia, husmor på et sykehus i Borgå by.

Hun mente: «Jeg går ikke hurtig, men jeg går lenge». Så var det Pirkko Päivärinta, som ble brunere og brunere for hver dag.

Hele denne «kvinnelige karolinertroppen» var blitt utvalgt av fjellulvenes sekretær, Eira Halén, som gikk på skiene med ekte finsk «sisu», avskydde alle slag av bekvemmeligheter og hadde utvalgt de andre fordi hun selv visste hun ville greie turen. Hun var kjent med de andre, visste at de også ville klare det og overtalte dem til å bli med. De fjell der disse fjellulv-damene ikke har vært, vinter og sommer, er ikke verdt å kalles fjell, i hvert fall ikke i finsk Lapland!

I spissen gikk ofte Carl Gottberg, en nær to meter høy gentleman, som hver morgen når han pakket sekken sin, plasserte sine finske Laplands-skaller høyst oppå det hele, slik at de røde båndene viftet på hver side av det brune fjeset hans under den mørkeblå luen. Allerede når en håndhilste på ham, visste en at her var en hard og seig fjellmann, ikke særlig snar til å snakke, men med en treffende humor. Reiseleder var Erik Pihkala, tidligere aktiv skiløper og orienterer, kjent med Telemark og svenske fjell. Eira og han svarte sammen for opplegget av turen og marsjruten. Så var det Unto Pöntinen, også han tidligere aktiv deltaker i hoppbakke og slalåm. Han var den eneste som gikk turen med svære slalåmski. Til slutt var det da vi to som skulle gjøre reportasje og fotografere turen.

I Trondheim hadde vi smurt kondisjonen vår med lever fra Ishavsfisk og stekt sei. Våre norske venner forundret seg stort over de svære ryggsekkene våre damer hadde. Hele gjengen ble fotografert for dagsavisene. I Tydal overnattet vi i en trivelig turistheim, der vi hadde det svært koselig. Men vi var litt spent på turen vår, vi to. Dessuten fortalte damene våre spøkeshistorier fra finsk Lapland og Maija fikk influensa. Åtteogtredve i feber og karolinerturen sto for døra!

— I Tydalen sammenkalte Armfelt sine karoliner for siste gang for å gi dem ordre til marsjen de skulle begynne. I Ås i Østby fins en tavle oppsatt på en grindstolpe. Der står: «Fra denne plassen besluttet Armfelt å begynne tilbakemarsjen over fjellene til Handøl ved årsskiftet 1718—19.»

Det syntes oss at Østby liknet på en alminnelig finsk landsby da vi startet i snøværet. Men da en så de fjerne skogkantene ved

horisonten, husket en at en var på fem hundre meters høyde over havet. I det grå morgenlyset hadde vi smurt skiene våre og gjort klart til start. Og så tok vi fatt på turen.

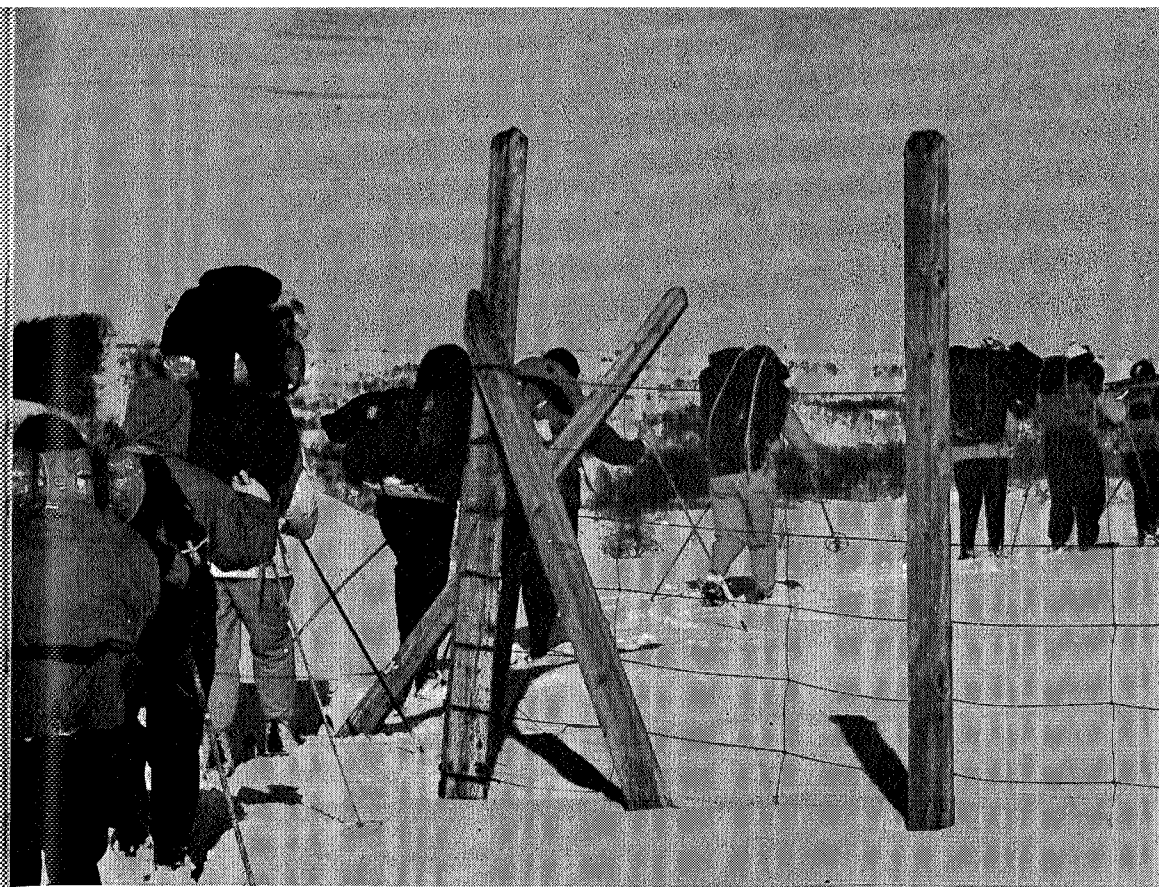
— I Armfelts karolinerarmé fantes det menn som ti år før denne dødsmarsjen prøvde kulden i Ukraina, der hesten frøs i hjel stående og rytteren på hesteryggen, men ikke noen sted fins det opptegnet hvordan karolinerne likte kulden den morgenen i Tydalen da marsjen begynte. En historisk kilde sier at «kulden var svært hard, vassdragene ble til is den morgenen og fuglene datt daue ned fra kvistene» da karolinerne stilte opp på marsjrekke. Dette var nede i dalstrøket, oppe på snaufjellet var kulden og vinden to eller tre ganger så svær.

Allerede i september 1718 hadde Armfelt skrevet til sin konge: «De fleste karene i troppene har ikke noe som helst undertøy, de har bare uniformsjakken på overkroppen, de lange marsjene har tatt hardt på skotøyet vårt og på strømpene.»

Etter det brevet hadde karolinerne stridd og marsjert uavbrutt i over tre måneder og vinterens tak ble hardere. Uniformene deres passet ikke mye for en vintermarsj i fjellet. Uniformen besto av mørkeblå jakke, vest, knebukser av skinn, en blå hatt, gule ullstrømper, to skjorter, sko med såler av never, et skjerf og handsker. Bare en liten del av karene hadde tykkere jakker. Ennå sier en i Trondheim at den som bruker store sko, går i karolinerstøvler. I dette antrekket begynte karolinerne den nyttårsaften i forrykende snøstorm marsjen over fjellet, i en kulde som skulle bli så hard som den ikke i manns minne hadde vært.

Morgenkulden i Østby skulle bedra oss også. Det var over ti kuldegrader, men snøen var bløt, det var klabbføre nærmest. Vi prøvde å smøre med kuldsmøring, og snart fikk vi trekke på skiene med svær klabb under. Vi to så på hverandre. Var dette altså å gå på ski i fjellet? Var det dette fjellulvene reiste lang vei for å oppleve hvert år?

Østby ligger på 460—490 meter over havet. Karolinernes vei gikk fra Østby til nord-øst-siden av Øifjellet, en høydeforskjell på over 300 meter på 5 km. Nede i dalstrøket og de første kilometer oppover er det glissen gran og furuskog. Når en nærmer seg Øifjellet, begynner granen å forsvinne, den krokete fjellbjørka tar overhånd

Grensen krysses ved reingjerdet

Foto: Sakari Räsänen

og til slutt er en oppe på selve snaufjellet, der bare den isnende fjellvinden hyler og de hvite snøviddene brer seg ut så langt en kan se.

Vi startet skituren klokken ti om morgenen, og hele formiddagen gikk det stadig opp mot snaufjellet. Vi prøvde med Rex og med Swix. Vi plasserte stavene våre tvers over sporet framfor oss og gikk over med skiene og de største snøklumpene strøk vi vekk slik — for et øyeblikk. Til slutt tok vi til Kauhava-puukkon, den finske kniven vår, fra beltet — og se — det var den beste hjelpen i dette føret! Jeg tror saktens vi prøvde alle «farger» i smøring som vi hadde, en om gangen og alle tilsammen. Den hilsen vi sendte til skismøringsfabrikantene, passer seg ikke for trykk! Men vi forsto at Atlanteren trulig innvirker på klimaet, og av den grunn har snøen stor fuktighet.

Midtdags var den eneste smøringen — vår «sisu». Unto gav oss

to, som var uvant med dette slitet, ett råd: «Ikke løft opp skiene ved hvert skritt, la dem gli over snøen.» Ja, ja, lett for ham å si, tenkte vi litt melankolsk. Så stoppet vi alle opp til slutt for å gjøre opp varme. Vi fant en kjempegran, og under den ble det plass til oss alle og sekkene våre. «Ja du Maija, nå stoppet karolinerne opp etter ti kilometer for å smøre», spøkte Santtu.

Jeg flirte til å begynne med når fjellulvene gjorde opp varmen sin. Den ville nemlig ikke brenne noe særlig. Men så tok den fart, og snøen sank hurtig unna. Hvor stor snødybden var her er vanskelig å si, men mye var det. Etter hva vi hørte i bygda, skulle det i dalstrøkene være omtrent fire meter og høyere oppe to. Jeg syntes det var dobbelt så mye!

Vi fikk fjernet all gammel smøring fra skiene og prøvde med nye. Da vi startet, gikk det virkelig bedre. Med Santtu i spissen gikk vi nå hurtig opp mot snaufjellet, og snart ble skogen der nede.

Vi så får etter samenes rein på fjellet og i skogen, men ikke noen dyr. Ikke et eneste levende vesen før vi plutselig traff på et par ryper, som skremt tok til flukten. Sporene etter weasel'n, som dagen før hadde kjørt opp, så vi bare helt svakt, som en skygge på snøen. På høyfjellet ble de helt borte. Vi stanset der oppe for å trekke pusten et tak. Ja, dette var fjellverden. Dette hadde vi ventet på hele tiden. Milevis av hvite vidder, skimrende tinder ved horisonten, snøen som ble blå i skyggen og gnistrende som tusener av diamanter i solskinnet.

«Her får en forlatelse for alle sine synder», mente Gottus, og vi istemte nok alle, tror jeg. «Ja, er dette ikke herlig», sa våre ulvdamer. Vi var helt enige.

— Nyttårmorgen 1719, en torsdag, hadde Armfelts karoliner samlet seg på den plass der også vi startet. Der stilte de opp for marsj, fire på rekke, allerede i grålysningen etter feltgudstjenesten. Morgen var rolig og stille.

Midtdags ble de på det rene med hva som var å vente. Fjellvinden sopte opp skavler. Fjelltindene i vest og nord-vest forsvant i snødrevet. J. A. Nordberg i Karl XII's historie sier om dette: «Da de var oppe på snaufjellet, omtrent en mil fra bygda, så de veldige, svarte skyer stige opp fra havet i nordvest, og disse skyer bredde ut

snø og is over alt på et øyeblikk.» For å redde seg fra denne snøstormen slo en del av karolinerne leir like nedenfor skoggrensen. Mange frøs ihjel allerede denne første natten.

De andre marsjerte videre. Marsjere kan en vel neppe si de gjorde, men de var harde menn som hadde prøvet litt av hvert i krigen, og nå holdt de troppene sammen så godt det gikk an, for å berge livet. Når de ikke orket mere, slengte de våpnene sine, og først i den ytterste nød ble troppen spredt ut over fjellet. Det fortelles at en marsjerende avdeling en gang da snøstormen for et øyeblikk lettet litt, framfor seg så noen av sine kamerater. Så forsvant disse i snøfokket. De andre ropte til dem, men fikk ikke noe svar. Da de som kom etter langt senere traff på dette de trudde var et syn, en hildring, så de til sin forskrekkelse hva det var. Det var deres kamerater, som de hadde sett i snøstormen — men disse hadde frosset i hjel. De sto alle med ryggene mot hverandre med ansiktene mot snøstormen, ihjelfrosne der de sto i snøen.

Her oppe på snaufjellet begynte vi å følge telefonlinjen, som går beint til Storerikvolden. Nede i skogen hadde vi sett den i blant, men vi gikk mere etter terrenget der. Nå var føret bedre og det gikk unna. Solen forsvant og vinden begynte å friskne til. Til slutt pisket den som isnende nåler snø i ansiktet vårt. Vi var halveis omtrent. Her ble de første karoliner liggende. Vi hadde krefter igjen, trass i det dårlige føret på formiddagen. Snøen som vinden sopte ned langs fjellsiden, var kald og det ble gli på skiene våre. Nå og da mellom snøbygene så vi et lite gløtt av solen der den kastet sitt skjær over fjelltoppene. Vi gikk i jevn takt og stoppet ikke opp. Høyst oppe stanset vi for å ta et lite overblikk. Nedenfor oss lå Essandsjøen. Nå var det ikke langt igjen.

— Her ved sjøen hadde karolinernes hovedtropp slått leir for første gang, og her utspilte seg den første store tragedien. Stormen begrov karolinerne i snøen. Her døde de norske veiviserne. De av karene som ennå hadde krefter igjen, begynte å slåss om de dodes klær. Men snart var dette forgjeves. Klærne spekte til is på de døde, og det var umulig å trekke klærne av.

Her ble føret svært dårlig for oss. De siste to kilometrene vi hadde igjen til hytta, tok på kreftene. Men da vi kom ut av skog-

kanten og bjørkekrattene, stemte våre «ulver» plutselig opp et veldig ulvehyl, som rullet ut over vidda. De hadde sett Storerikvollen — med hytta.

Ja, vi var lykkelige og tilfredse da vi hadde gjennomført den første etappen vår. Vi merket at vi glemte det dårlige føret og alle vansker på veien. Slik var det visst. Dette var hemmeligheten med det hele, og vi begynte å forstå fjellulvenes lengsel mot fjellet. Nå lokket Blåhammaren oss neste dag. Vinden gikk til hvile, det ble stilt og klart vær. Månen gikk opp over Sylene. Samenes bikkje satt ute og sang til månen. Vi hadde spist og fått kaffe, sett over utstyret vårt til neste dag, og tilfredse med hele livet krøp vi i køyene.

Mot de blå fjells tinder.

Da vi våknet opp neste morgen hadde vår snille vertinne Ida Brandfjeld kokt kaffe til oss og store brett med smørbrød og kaker ventet oss. Våre ulver kokte dessuten mat og spiste grundig. Vi var av gode grunner litt skeptisk overfor været. Termometeret hadde overnattet ute i snøen og viste over ti kuldegrader. Vi smurte skiene. Mange mente det var best å la være. En kunne jo tulle seg bort igjen!

Morgenen var klar som et glass hvitvin. Vi hadde god gli noen kilometer. Men så traff vi på vår venn bløtsnøen og skiene sank dypere igjen. Men i det hele tatt gikk det mye bedre denne dag. Vi fulgte til å begynne med vardingene fra Storerikvollen mot Blåhammaren, men litt før grensen tok vi av mot venstre og Bustvola.

Det var en herlig dag, solskinn og stille. Vi tok det rolig, stoppet opp i blant og fikk noen kortere utforløyper i blant. Vi gikk mot dalstrøket til Ena-elven. Her stoppet vi opp i bjørkeskogen for å drikke kaffe fra termosene. Jeg satte meg godt til rette med sekken på ryggen og skiene på beina på en lav og stø bjørkegrein. Unto og Jeny viftet med termosene litt lenger borte, og da spratt jeg opp fra kvisten min. Ulvedamene våre sa at det var akkurat som hadde en rype lettet opp fra snøen og flakset bort over vidda! Jeg hadde jo saktens ikke heller utmerket meg på noen måte, bare gått og småsunget for meg selv om et heitere land, der ingen vet hva ski eller ryggsekk er for noe!

Kafferast ved Ena. Fra v.: Sandberg, Pöntinen, Saloriutta, Halén.

Foto: Sakari Räsänen

Karolinermonumentet på Bustvalen tegnet seg klart og tydelig mot den blå himmel. Vi gikk langs elvestrøket. Vi mente å legge igjen sekkene våre der og gjøre turen til monumentet derfra. Vi hadde jo godt om tid og været kunne ikke være bedre. På et sted traff vi plutselig på en liten kanjon, en bratt skråning tvers mot elven. De som gikk først stoppet brått opp. Like ved kanten var et overheng på mange meter. Vi kunne ha fått oss et ufrivillig snøbad. Vi dro oss alle oppover skråningen igjen.

Vi gikk videre langs dalføret. Midt for Blåhammarkleppen stoppet vi opp. Herfra burde vi vel ha Bustvola aldeles like til venstre, omlag halvannen kilometer, mente Eira og Erik. Gottus tok seg en tur opp på nærmeste høyde, og da han kom ned igjen, kunne han bekrefte dette. Vi spiste og drakk hva vi hadde igjen i termosene våre. Sekkene våre stablet vi opp under en fjellbjørk.

— Akkurat på denne plassen her, elvebredden og dalføret, utspilte seg samme tragedie som ved Essandsjøen. Her hakket karolinerne hull på isen for å se hvilken vei elven gikk. Her delte troppen seg, enkelte tok veien nord om Blåhammaren, de andre prøvde å gå sør om fjellet. Vi skulle gå beint oppover det.

Halvveis opp mot Bustvalen traff vi fire reinsdyr blant steinurene. Da de så oss, la de på sprang opp mot høyden. Jeny, fotografen vår, fikk fart på skiene sine! Han forsvant som lynet bak bjørkekrattene, og med telekameraet sitt klart til aksjon, krysset han oppover fjellsiden. Vi så ham nå og da, reinene stoppet opp og grunnet på hva han kunne være for en. Så la de i vei igjen. Jeny etter dem. På grunn av denne gjeterjobben sin fikk han navnet Reingjeter, og det fikk han hete hele resten av turen. Reinen tok veien beint opp mot monumentet. Vi hvilte på skiene nedenfor og beundret dem. Så lettvint de klatret oppover. Vi mente at Jeny saktens skulle kunne leve av å være reingjeter også, hvis det skulle trenges!

Da vi var oppe ved monumentet, var reinene allerede langt borte på vidda nedenfor fjellet. I den hvite snøen så vi bare fårene etter dem som en grunn, blåaktig renne.

— Disse fjellsidene her hadde sett den andre delen av dramaet i karolinernes dødsmarsj. Her ble de ikke overmannet av snøstormen, men av trettheten. Den myke snøen lokket, de ville legge seg å hvile i den. De som gjorde det, steg ikke opp igjen. Snøstormen raste med uforminsket styrke. Mange hadde langt tidligere ant sin skjebne, uker før de dro ut på denne marsjen. Det fortelles om en ensom karolin som kom innom en fjellgard en gang: Han løftet opp en lekende gutt fra golvet og tok ham på fanget. Så gav han ham to knapper fra uniformsjakken sin og fortalte ham om sin egen lille gutt han hadde der hjemme. Han skulle aldri få se gutten sin mere, sa han. En kamerat til den finske friskarehøvdingen Taneli Luukkonen, Pietari Långström, som møtte døden før karolinernes marsj over fjellet begynte, ante sin skjebne den siste morgenen han levde. Han lot krutt brenne i håndflaten sin. Da røyken drev mot ansiktet hans, mente han: «Jeg trudde jeg skulle feire felttoget i Stockholm, men jeg kommer til å gjøre det i kveld i paradiset.» Långström fikk mange kamerater med seg den kvelden —.

Vi fikk en fin løype nedover fjellsiden fra monumentet og til sekkene våre. Der gjorde damene våre opp varme og kokte kaffe. Så startet vi på ny og nå beint opp gjennom småskogen mot Blåhammarkleppen. Gottus gikk i forveien.

Dette var den første virkelige stigningen. Høydeforskjellen var vel mellom tre og fire hundre meter på to kilometer. Vi gikk opp helt nær høyeste punktet på Blåhammarkläppen. Gottus hadde trukket sporet litt for beint opp, mere sig-sag ville ha vært bedre. Men enhver gikk til slutt hvor en best syntes.

Eira var litt sint på Gottus som ikke tenkte at det fantes svakere i gjengen når han la opp sporet. Selv visste jeg saktens ikke noe om hva som var bedre, zig-zag eller beint opp. Kreftene var så helt uttømt der jeg klatret på fjellsiden, så det syntes meg det eneste var å komme seg opp på noen måte. Jeg hadde is under skiene. De ville ake bakover i blant, men endelig var jeg der oppe!

Det dampet av skjorten min, av anorakken, ja, antakelig av ryggsekken også. Armer og legger skalv av tretthet. Der nedenfor gikk sola ned bak Karolinermonumentet. Den hang som en klode i tynne snører av gull.

Herfra så vi selve Blåhammaren, og den var faktisk blå i kveldslyset. Jeg har aldri sett og aldri kunnet drømme om at det skulle finnes noe slikt. Himmel og snø så skimrende i blått skumringslys. Horisonten forsvant, snø og himmel ble til et eneste lyseblått hav, der vi langsomt beveget oss fram som i en drøm. Noe perspektiv, noen konturer så en ikke. Verden omkring oss hadde forvandlet seg til en blåskimrende uendelighet. De få kilometrene fram til selve Blåhammarstugan var et uforglemmelig skieventyr.

Fra Blåhammaren og Snasarna — karolinerne drar hjemover.

I Blåhammarstugan traff vi på svenske flygere. De hadde vinterleir der. Vi konfererte med verten om ruten nedover fjellet. Vi skulle gjerne ha tatt veien over Snasarna, men verten sa bestemt ifra. Vi måtte gå om Storulvåstugan. Det var fare for snøras på mange steder, mente han. Så besluttet vi da å ta ruten nedover Blåhammaren

til Storulvåstugan. Dette var visstnok det klokeste, for den klare morgenkulda og den blånende luften ble allerede under formiddagstidene til en forrykende snøstorm.»

Like ved Snasarne delte vi oss likevel. Vi to som var ute på vår første fjelltur, ville ta en ekstra sving, Santtu og Gottus kom med og Erik som leder. Eira førte de andre ned til hytta i dalen. Hun var ikke helt tilfreds med dette og mente at det ikke så særlig lovende ut med været. Vi var ikke ulver og kjent med fjellet. Men snart skulle jo turen vår være over, og vi ville så gjerne få noen løyper og bilder.

Vi dro avsted. På de lave skråningene nedover Getryggen traff vi på rein, en større flokk. Vi gikk litt høyere opp, og så fikk vi en fin løype nedover. Men været begynte å tjukne til, og det var best å komme i hus. Akkurat nede i bjørkeskogen gikk Jeny, Reingjeteren, overende. Det var et syn. Han hadde jo ryggsekk av den moderne typen, høy, langt over hodet hans. Han stupte på nesene i snøen og forsvant i den som en frosk i kjerret. Men det han sa da han kom seg opp av snøen, var ikke froskespråk!

I Storulvåstugan bodde vi i en liten hytte like ved selve turiststasjonen. Her hadde vi det koselig. Damene kokte mat i kjøkkenet. Ute var det nå full snøstorm, og det var godt å være inne. Oppe på turiststasjonen mente de at i slikt vær ville det ta oss mange timer neste dag til Handøl.

Neste morgen var vi på beina klokken 5. Klokken 6 startet vi. Været var om mulig mere tjukt nå. I bjørkeskogen hørte vi rypenes hånlatter. Det hørtes ubehagelig ut, i snødrevet og den tidlige grålysningen.

Vi gikk til Handøl i snøstormen på litt under to og en halv time! Vi stoppet opp ved kapellet og ventet prosten Hallencreutz.

I det lille kapellet med sine grå tømmervegger satt vi en time og hørte ham fortelle om karolinernes historie. Han var kjent med hele felttoget og dødsmarsjen, kunne fortelle om alt dette intenst og levende og med en lys humor i blant. Vi lyttet og følte oss nesten forflyttet over 200 år bakover i tiden. Vi hørte om Stor-Tomas, som hadde gått på verdens sikkert første stålkantede ski, tre ganger så lang vei som vi, og på kortere tid. Vi hørte historier om mang en karolinerkjebne. I Handøl ble frosne legger og armer avhogget med

øks. Mange store tønner ble fulle av dem. Av de to tusen som hadde nådd Handøl, mistet størstedelen helsen for hele livet. Den finske Anders Rumenius skrev etter marsjen en soldatsang, og refrenget var: «Bästa byte ifrån krig, komma hem med livet . . . .»

Under de siste kilometrene av skituren vår, like før Handøl, hadde vi øvet oss i å synge Armfelts krigssalme: «Vår Gud er oss en väldig borg . . . .», den som karolinerne sang under sin siste feltgudstjeneste i Østby. Nå sang vi den her til slutt, i Handøls grå kapell, og andakten og stemningen ville få ordene til å fastne i halsen vår.

Ovenstående artikkel er et utdrag av den turbeskrivelse som stod i det finske ukeblad: Viikko Sanomat 6te og 13de april 1963. Artikkelene er oversatt av Eira Halén som snakker og skriver utmerket norsk. Hun har reist meget i Norge. Forfatteren er Perti Jenytin og fotografen Sakari Räsänen.

Storulvåstugan

Foto: S.T.F.

